

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ**

Кафедра цивільного права

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРИРОДНОРЕСУРСНЕ ПРАВО»**

Статус дисципліни – обов’язкова

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань: 08 Право

Спеціальність: 081 Право

Освітня програма: Право

Форми здобуття вищої освіти – очна (денна), заочна

Мова викладання – українська

Форма підсумкового контролю – залік

УДК 347**РОЗРОБНИКИ:**

Анжела Калінюк – завідувач кафедри, доктор філософії, доцент

Валентина Мироненко – професор кафедри, кандидат юридичних наук,
професор

Наталія Полішко – доцент кафедри, доктор філософії

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Віталій Кучер – кандидат юридичних наук, доцент (ЛьвДУВС)

Ольга Кришевич – кандидат юридичних наук, професор (Національна академія внутрішніх справ)

Обговорено та схвалено вченою радою Національної академії внутрішніх справ

24.09.2024 року, протокол № 21/2-5

Гарант освітньої програми:

Лукашенко Альона Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні проблеми правового регулювання природноресурсних відносин, формування у здобувачів вищої освіти спеціальних теоретичних знань, а також практичних навичок у реальній практиці правозахисної, правозастосовної діяльності фахівців правничого профілю.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Природноресурсне право» є досягнення всебічного глибокого розуміння здобувачами вищої освіти природи і суті природноресурсних відносин, підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих спеціалістів із всебічним знанням природноресурсного права; усвідомлення значення норм права, що регулюють різноманітні форми відповідних відносин, формування у здобувачів вищої освіти професійних компетенцій щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Природноресурсне право» є формування у здобувачів вищої освіти системи науково-теоретичних та практичних знань з природноресурсного права, визначення та розкриття змісту правових понять, категорій та інститутів у даній галузі права, навчання розумінню конкретного змісту норм природноресурсного законодавства, оволодіння навичок самостійної практичної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, тлумачення їх та правильного застосування при вирішенні конкретних справ.

Пререквізити:

юридична деонтологія; теорія держави і права, конституційне право; історія держави і права; основи соціології; основи політології; цивільне право;

Постреквізити:

трудове право, цивільний процес; кримінальне право; кримінальний процес; господарське право; міжнародне приватне право

Компетентності відповідно до першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня бакалавр зі спеціальності 081 «Право»

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.
Загальні компетентності	<p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>

Здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня бакалавр зі спеціальності 081 «Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

PH 12. Донести до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

PH 18. Застосовувати у професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

PH 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ проблеми науки природноресурсного права;
- ✓ чинне екологічне та природноресурсне законодавство;
- ✓ особливості правового регулювання окремих видів користування природними ресурсами;
- ✓ правові форми охорони, захисту та гарантій при здійсненні власниками та користувачами природних об'єктів, їх природноресурсних прав та обов'язків.

вміти:

- ✓ застосовувати норми екологічного та природноресурсного законодавства;
- ✓ узагальнювати практику використання природноресурсного законодавства з його різновидами та робити відповідні висновки за результатами узагальнення;
- ✓ правильно застосовувати роз'яснення вищих судових та інших органів у процесі застосування норм права
- ✓ відрізнити правовідносини, що регулюються екологічним та природноресурсним правом, від тих, які є предметом регулювання інших галузей права;
- ✓ застосовувати отримані знання до конкретних життєвих ситуацій;
- ✓ юридично грамотно та аргументовано захищати певне правове рішення, викладати його в усній та письмовій формі;
- ✓ виявляти недосконалість окремих норм та проблеми у їх застосуванні.

Структура навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення природноресурсного права України

Основні види природноресурсних (земельних, гірничих, водних, лісових, фауністичних, флористичних, природно-заповідних, рекреаційно-оздоровчих) суспільних відносин та методи їх правового регулювання.

Поняття природноресурсного права в широкому (інтегрованому) і вузькому (диференційованому) розумінні.

Об'єкти природноресурсного права: землі, надра, води, ліси, природно-заповідний фонд, тваринний світ, рослинний світ та інші природні об'єкти та їх ресурси.

Суб'єкти природноресурсного права: український народ; органи державної влади та місцевого самоврядування; громадські організації та їх об'єднання; фізичні та юридичні особи; іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави і міжнародні організації та інші.

Критерії самостійності природноресурсного права як комплексної галузі законодавства і права в сучасній українській правовій системі.

Основні принципи природноресурсного законодавства і права: приналежність природних об'єктів; правове забезпечення гармонізації взаємодії суспільства з природним середовищем; цільове використання природних об'єктів та їх ресурсів в інтересах життєдіяльності теперішніх і майбутніх поколінь людей.

Система природноресурсного права та можливості його поділу на загальну й особливу частину: земельні, гірничі, водні, лісові, фауністичні, флористичні, природно-заповідні, рекреаційно-оздоровчі відносини як самостійні сфери законодавчого регулювання та складові частини природноресурсного права.

Конституційні засади природноресурсного права та їх значення для розвитку природноресурсного законодавства і права. Кодифіковані законодавчі акти як головні джерела природноресурсного права: Земельний кодекс України, Водний кодекс України, Лісовий кодекс України і Кодекс України про надра та характеристика їх змісту.

Значення спеціальних законів як джерел природноресурсного права для регулювання природноресурсних відносин (Закони «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ») та інших законодавчих актів.

Нормативно-правові акти органів виконавчої влади як джерела природноресурсного права.

Нормативні акти органів місцевого самоврядування щодо регулювання природокористування і співвідношення їх змісту з нормативно-правовими актами центральних органів влади та управління.

Роль і значення судової практики в регулюванні природноресурсних відносин.

Природноресурсні правовідносини, їх особливості, види та зміст: відмінні ознаки природноресурсних відносин від суміжних правовідносин.

Проблеми правового регулювання окремих видів природноресурсних відносин та перспективи подальшої кодифікації природноресурсного законодавства.

Тема 2. Право власності та право природокористування на природні ресурси

Загальна характеристика конституційного права власності українського народу на природні багатства й особливості права власності на об'єкти природи.

Природноресурсна правооб'єктність: природні об'єкти, природні ресурси, природні комплекси фонди як об'єкти права власності; особливості форм земельної власності - приватна, комунальна і державна.

Суб'єкти права власності: види суб'єктів державної, комунальної та приватної власності на природні об'єкти та їх ресурси.

Підстави виникнення права власності на природні об'єкти, особливості виникнення права власності на окремі об'єкти.

Умови і порядок передачі природних об'єктів за рішенням державних органів та органів місцевого самоврядування: підстави зміни права власності.

Особливості змісту і умови здійснення правомочностей власності на природні об'єкти та природні ресурси: основні права і обов'язки власників та обмеження прав.

Правові вимоги щодо захисту прав власності на природні ресурси і межі їх належного здійснення: форми та способи захисту суб'єктивних прав власників природних ресурсів і відшкодування шкоди завданої природним об'єктам та їх власникам, у тому числі в умовах військової агресії та воєнного стану.

Припинення права власності на природні ресурси; особливості припинення права державної та комунальної власності на природні ресурси.

Природокористування як природна умова існування людини і суспільства: загальне (загальнодоступне) і спеціальне (врегульоване) природокористування; обмеження сфери права користування і розширення права власності щодо використання природних ресурсів в сучасних умовах.

Основні принципи інституту права природокористування: цільове використання; безоплатність загального та платність спеціального природокористування; дотримання нормативів і стандартів природокористування; лімітування, нормування та ліцензування природокористування.

Суб'єкти права природокористування та правові вимоги до них: правоздатність і дієздатність природокористувачів; правосуб'єктність у сфері природокористування.

Види права природокористування. Класифікація природокористування. Право відокремленого та спільного природокористування; розширення сфери орендного та концесійного природокористування.

Підстави виникнення та зміни права природокористування: фактичні дії та природні події як юридичні факти; умови надання і відведення природних об'єктів у користування на місцевості (в натурі); перехід прав на використання природних об'єктів.

Документи, що засвідчують право природокористування; наслідки відсутності документів на користування природними об'єктами.

Здійснення права природокористування: основні права й обов'язки природокористувачів, межі їх належного здійснення та обмеження правомочностей природокористувачів у випадках суспільних потреб.

Підстави й умови припинення права природокористування: співвідношення припинення природокористування та зупинення діяльності природокористувачів, що забруднюють навколишнє природне середовище.

Тема 3. Правове забезпечення управління у галузі природокористування

Особливості управління в сфері використання природних ресурсів та основні принципи управління природокористуванням.

Система державних органів управління і контролю в сфері природокористування: органи загальної та спеціальної компетенції та їх основні функції.

Функції управління в сфері використання природних об'єктів та їх ресурсів: просторово-територіальне облаштування та розподіл природних ресурсів; облік природних об'єктів і ведення природноресурсних кадастрів; планування, прогнозування, спостереження (моніторинг) у сфері використання природних ресурсів.

Структура правового механізму управління в сфері природокористування: правові гарантії участі громадськості у здійсненні управління та контролю в сфері природокористування.

Вирішення спорів щодо природокористування органами державної влади та місцевого самоврядування: застосування процесуальних норм природноресурсного законодавства та їх реалізація в сфері обліку, розподілу, облаштування, прогнозування та моніторингу використання природних ресурсів.

Тема 4. Юридична відповідальність у галузі природокористування

Поняття юридичної відповідальності у сфері природноресурсних правовідносин. Правові форми юридичної відповідальності.

Природноресурсне правопорушення. Склад природноресурсного правопорушення. Об'єктивні ознаки природноресурсного правопорушення. Види природноресурсних правопорушень. Дисциплінарна відповідальність за природноресурсне правопорушення. Адміністративна відповідальність за природноресурсне правопорушення. Порушення природноресурсних прав громадян.

Кримінальна відповідальність за природноресурсні злочини.

Майнова (цивільно-правова) відповідальності. Способи (методи) обчислення шкоди, завдано природноресурсними правопорушеннями.

Тема 5. Правове регулювання використання земельних ресурсів

Земельний фонд України. Склад земель та їх цільове призначення.

Юридичні вимоги щодо використання окремих категорій земель: сільськогосподарського призначення; житлової та громадської забудови; природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; оздоровчого призначення; рекреаційного призначення; історико-культурного призначення; лісогосподарського призначення; водного фонду; промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення.

Право власності на землю - державна, комунальна та приватна: підстави та умови їх виникнення та реалізації; набуття земельних ділянок у власність фізичними і юридичними особами земельно-правовими та цивільно-правовими способами; особливості укладання правочинів, предметом яких є земельні ділянки.

Право землекористування та його основні види. Оренда землі та її відмінності від концесії земельних ділянок.

Особливості реалізації права власності та землекористування земельними ділянками, наданими для ведення фермерського господарства й особистого селянського господарства; житлового та дачного будівництва; сінокосіння, випасання худоби і заняття городництвом, садівництвом.

Основні права і обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів: гарантії прав на землю; відшкодування збитків власникам землі та землекористувачів; обмеження прав на землю; види земельних сервітутів та їх правовий зміст.

Підстави, умови та порядок припинення прав на землю: особливості припинення права приватної власності на землю шляхом відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб.

Правові підстави державного управління і контролю в сфері використання земельних ресурсів: планування використання земель; здійснення землеустрою за землевпорядний процес; моніторинг та контроль за станом і використанням земель; ведення державного земельного кадастру; відшкодування витрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Розгляд і вирішення земельних спорів. Підвідомчість земельних спорів та компетенція органів місцевого самоврядування щодо розгляду і вирішення земельних спорів.

Застосування кримінальної, адміністративної та цивільної відповідальності за порушення земельного законодавства: допустимість дисциплінарної відповідальності за земельні правопорушення.

Тема 6. Правове регулювання використання надр

Поняття надр як природного об'єкту; розподіл корисних копалин за їх значенням на загальнодержавні та місцеві.

Правове регулювання надрокористування: особливості правовідносин з геологічного вивчення, розвідки та використання надр.

Компетенція органів виконавчої влади щодо розпорядження надрами; державний облік родовищ та запасів корисних копалин; державний контроль і

нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанню та охороною.

Умови і порядок надання надр у користування та їх правове регулювання.

Особливі вимоги щодо використання надр для видобутку корисних копалин.

Вирішення спорів та юридична відповідальність за порушення законодавства про використання надр: дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова і кримінальна відповідальність за порушення гірничого законодавства.

Тема 7. Правовий режим використання, відтворення й охорони вод, природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу

Сучасний стан водного законодавства щодо використання водних об'єктів та їх ресурсів.

Поняття і види водокористування: правове регулювання загального і спеціального водокористування; постійне і тимчасове водокористування; відокремлене і спільне водокористування.

Особливості правового регулювання окремих видів спеціального водокористування: для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення; для лікувальних і оздоровчих цілей; для потреб галузей національної економіки; для скидання стічних вод у водні об'єкти та експлуатації водогосподарських систем тощо.

Підстави, умови виникнення і припинення водокористування, основні права і обов'язки водокористувачів та підстави і умови обмеження їх прав.

Правові вимоги організації використання водних об'єктів: правовий режим використання земель водного фонду; водоохоронні зони та прибережні захисні смуги; смуги відведення та берегові смуги водних шляхів.

Державне управління і державний контроль в галузі використання водних об'єктів: законодавчі вимоги щодо відтворення водних ресурсів і відновлення якості вод.

Нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

Вирішення спорів з питань використання водних об'єктів та підстави юридичної відповідальності за порушення вимог водного законодавства і порядок їх застосування.

Законодавство про виключну (морську) економічну зону і континентальний шельф: визначення виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу; делімітація кордонів та суверенні права та юрисдикція прибережної держави на простір морської зони та ресурси континентального шельфу.

Правове регулювання використання ресурсів виключної (морської) економічної зони: особливості режиму використання анадромних і катадромних видів рибних ресурсів.

Правове регулювання ведення наукових досліджень у виключній (морській) економічній зоні і континентальному шельфі.

Правові вимоги при створенні й експлуатації штучних островів та споруд в межах виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу.

Уникнення незаконної промислової та науково-дослідної діяльності у виключній (морській) економічній зоні і континентальному шельфі: право переслідування і затримання за незаконні види діяльності у виключній (морській) економічній зоні і континентальному шельфі.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про виключну (морську) економічну зону і континентального шельфу: особливості застосування адміністративно-правової та цивільно-правової відповідальності; органи і посадові особи, уповноважені застосовувати санкції; порядок і строки притягнення до відповідальності та оскарження рішень про застосування санкцій юридичної відповідальності.

Тема 10. Правове регулювання використання, відтворення, захисту й охорони лісів. Правовий режим використання рослинного світу

Поняття лісового фонду та лісових ресурсів: їх законодавче визначення та науково-практичне значення.

Об'єкти і суб'єкти права лісокористування: співвідношення лісокористування та землекористування.

Правове регулювання основних видів лісокористування та їх юридичні ознаки.

Законодавчі вимоги щодо реалізації права на окремі види лісокористування.

Особливості державного управління та контролю у сфері лісових відносин: ведення лісового господарства; поділ лісів за екологічним і соціально-економічним значенням; відтворення лісів та підвищення продуктивності.

Правові вимоги до лісовпорядкування, ведення державного лісового кадастру та обліку лісів.

Правове та економічне стимулювання заходів з відтворення лісів.

Умови та порядок вирішення спорів з питань охорони, захисту, використання та відтворення лісів.

Особливості застосування юридичної відповідальності за порушення лісового законодавства.

Природні рослинні ресурси загальнодержавного та місцевого значення та критерії їх відмежування.

Правове регулювання використання природних рослинних ресурсів та його основні види: загальне та спеціальне; виробничо-господарське та науково-дослідне; рекреаційне й оздоровче; навчально-освітнє і культурно-виховне.

Правові вимоги щодо інтродукції, акліматизації та селекції рослин; правила створення та використання ботанічних колекцій об'єктів рослинного світу.

Основні вимоги щодо ведення «Червоної книги України» та «Зеленої книги України».

Державне управління і державний контроль в сфері використання та відтворення рослинного світу.

Державний облік природних рослинних ресурсів та ведення державного кадастру об'єктів рослинного світу.

Вирішення спорів щодо використання флористичного законодавства та юридична відповідальність за правопорушення у сфері використання об'єктів рослинного світу і рослинних ресурсів.

Тема 11. Правові засади використання тваринного світу

Сучасний стан законодавства про тваринний світ та перспективи його систематизації; структура та зміст Закону України «Про тваринний світ».

Тваринний світ як об'єкт права власності та права користування: види об'єктів тваринного світу; підстави й умови виникнення і припинення права користування тваринним світом; права та обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу.

Правові засади загального користування тваринним світом та їх основні види.

Основні види спеціального використання об'єктів тваринного світу та ведення мисливського і рибного господарства.

Законодавчі вимоги щодо використання середовища існування, умов розмноження, шляхів міграції тварин.

Державне управління і державний контроль в галузі використання, відтворення і охорони тваринного світу. Державний облік та моніторинг тваринного світу.

Умови і порядок визначення шкоди, заподіяної об'єктам тваринного світу та застосування юридичної відповідальності за порушення фауністичного законодавства.

Тема 12. Правовий режим використання природно-заповідного фонду

Поняття і класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду; умови їх створення й оголошення заповідними; правове забезпечення управління в сфері використання об'єктів природно-заповідного фонду.

Правове регулювання використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду: особливості використання природних і біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ; правовий режим використання ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та інших особливо охоронюваних об'єктів і територій.

Особливі вимоги щодо використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду для наукових досліджень і освітньо-виховних цілей.

Економічне забезпечення функціонування об'єктів природно-заповідного фонду: фінансування заходів, оцінка територій, надання податкових та інших пільг для утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Державний контроль за використанням територій та об'єктів природно-заповідного фонду: ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд: адміністративні правопорушення та кримінальні злочини у сфері природно-заповідного законодавства; особливості застосування цивільно-правової відповідальності за правопорушення в галузі використання об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 13. Правове регулювання використання, лікувально-оздоровчих і рекреаційних зон. Правовий режим курортів

Правовий режим використання природних ресурсів санаторно-курортними та лікувально-оздоровчими закладами.

Правові засади користування природними ресурсами зон округів санітарної охорони курортів.

Особливості правового регулювання використання мінеральних джерел і кліматичних умов курортів для лікувальних цілей.

Правове регулювання управління та контролю в галузі використання курортних та лікувальних територій і об'єктів.

Законодавчі вимоги щодо ведення моніторингу та кадастру природних територій і лікувальних ресурсів курортів.

Проблеми застосування юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про використання курортних об'єктів.

Законодавчі вимоги щодо використання рекреаційно-оздоровчих територій та їх ресурсів.

Правовий режим використання природних ресурсів рекреаційно-оздоровчих об'єктів і територій.

Правове регулювання «зеленого» туризму та зайняття традиційною сільською культурою.

Правовий режим використання природних ресурсів вільних економічних зон туристсько-рекреаційного типу.

Особливості правового режиму дитячих рекреаційно-оздоровчих об'єктів стаціонарної рекреації.

Правові вимоги щодо використання рекреаційно-оздоровчих об'єктів і територій для зайняття фізкультурою і проведення спортивних заходів.

Особливості застосування юридичної відповідальності за правопорушення при використанні рекреаційно-оздоровчих територій та їх ресурсів.

Поняття і види природних лікувальних ресурсів курортів та лікувально-оздоровчих об'єктів і територій: сучасний стан законодавства.

Умови і порядок створення курортів на землях оздоровчого призначення: правове забезпечення цільового використання курортних лікувальних ресурсів.

Тема 14. Правовий режим використання нематеріалізованих природних ресурсів, їх компонентів та природних ресурсів забруднених територій

Поняття і види правових режимів використання ресурсів екологічно уражених природних об'єктів.

Правовий режим використання природних ресурсів в зонах екологічного лиха.

Особливості правового регулювання використання природних ресурсів в умовах надзвичайного стану.

Правовий режим використання природних ресурсів зон надзвичайних екологічних ситуацій.

Особливості правового режиму використання природних ресурсів територій, на яких оголошено карантин.

Спеціальні правові режими використання екологічно уражених природних ресурсів.

Юридична відповідальність за порушення вимог природокористування на екологічно уражених і забруднених територіях і об'єктах.

Основні види нематеріалізованих природних ресурсів та правові засади використання природного простору.

Правові вимоги щодо використання атмосферного повітря в промисловості, енергетиці та на транспорті.

Особливості правового регулювання використання природних кліматичних умов та ресурсів.

Правові засади використання альтернативних джерел енергії.

Правове регулювання використання радіочастотного ресурсу.

Проблеми застосування юридичної відповідальності за порушення законодавства при використанні нематеріалізованих природних ресурсів.

Консультативна допомога кафедри

Очні консультації: з 14.00 до 16.30 відповідно до графіка чергувань науково-педагогічних працівників кафедри.

Online-консультації: за допомогою електронної пошти (kcrnnp@ gmail.com; kalinyuk_a@naiau.kiev.ua), месенджерів і платформи Zoom, Пн-Пт з 9:00 до 16:00.